

**Въ тази книжка се по-
казва какъ народа
пъкува съ бил-
ки (треви)**

185 вида болести

Чл 82/52 4.

11
60.10
7000
2000
1000

Библия

Предговоръ.

Д-ръ Фрелимски пише въ в. А. Е. Мъдицинските приказки се осъществяватъ.

Техниката успе да осъществи много приказки и фантастични утопии, за които по-рано хората съмѣтхаха, че сѫ съвсемъ неосъществими. Много фантастични предположения, благодарение на неуморимите технически изследвания, станала дѣйствителност и хората се съмѣха на собствения си пессимизъмъ, съ който посрещаха предположенията.

Но не само техниката е въ състояние да осъществява приказките и фантастичните планове, въ които хората не искатъ да върватъ, И медицината е осъществила много по раншни басни, и това което се съмѣтало плодъ на буйното въображение на нѣкой учени става дѣйствителност

Но всичко това въ медицината е толкова по интересно, че тя днесъ е въ състояние да осъществи и разните вълшебни средства които по-рано спадаха само къмъ крѣга на чародеите.

Това, което тѣзи чародеи, само като илюзия съ помощта на вѣщи измами, сѫ давали на хората, днесъ медицината може да даде като нѣщо реално и отъ стойностъ.

Тукъ спадатъ разните чудотворни еликсири за подмладяване, продължение на човѣшкия животъ, усиливане на любовните куп-

нежи, растене на недорасналият ѝ младежи и т. н. Видниятъ германски ученъ и лъкаръ Д-ръ Герхардъ Венцмеръ пише въ медицинското списание много интересни нѣща за приказките и вълшебните средства, които съвремената медицина е успѣла да открие. Извѣстна ви е приказката за младежа, който билъ недорасълъ а горѣлъ отъ желанието да бѫде войника и да служи на царя и на отечеството. Той отишель при една врачка и тя му дала нѣкакви прахове и чайове, отъ които изведенажъ започналъ да расте и за извѣстно време порасналъ съ 10 санти, точно колкото му е било необходимо, за да бѫде приетъ за войникъ. Хората, почти до днесъ съ насмѣшка слушаха такива приказки и, разбира се, не вѣрваха, че изкуственото растене при вече порасналия и зрѣлъ човѣкъ е невѣзмоожно. Но модерната медицина е разрешила тази приказка; днесъ изкуственото растене не е вече фантазия, а действителностъ.

Д-ръ Венцмеръ ни разказва и друга приказка: за момичето което уважавало единъ мжжъ съ благородно сърдце и дори искало да стане негова жена, но се страхувало отъ това, защото къмъ този човѣкъ чувстввало всичко но не и истинска любовь. Момичето отишло пакъ при една чародейка, тя му дала любовно питие и младата девойка живѣла щастливо до края на живота си. Модерния човѣкъ не вѣрва въ любовните пitiета защото съ питие неможело да се влѣе любовъ въ сърдцето на човѣка, но съвременната медицина е намерила начини, които мо-

татъ да разрешатъ този и редъ подобои нему деликатоти въпроси. Като е тръгнала по съвсемъ нови пътища, тя идва въ най-ново време до открития, които показватъ, че наистина съществуватъ известни сокове и химически, смеси които могатъ отлично да се използватъ за медицински цели. Знайно е каква голъма роля играятъ въ живота на хората витамините, хромоните и други вълшебни вещества, които се намиратъ така изобилно въ разните плодове и билки. Тяхното научно изследване може прекрасно да църи човѣка отъ най-страшните болести и да го по-дмладява.

Това ще е задачата на бѫдащата медицина. Всички приказки ще стнатъ дѣйствителност. Медицината се намира сега предъ своя триумфаленъ възходъ.

Така си е, старата поговорка казва: „За всички болки Богъ е далъ билки“ Народната медицина, специално треволечението, е старо, колкото е старо човѣчеството, макаръ че нѣкой казватъ за него: „бабешки буренаци“. Нека си спомнимъ думите на д-ръ Сарафовъ който казва: „Човѣкъ преди всичко е организъмъ и той възприема добре ония лѣкарства, които иматъ растителенъ и животински, сир. органически произходъ“. Най-пълното и всестрано използване практиката и знанията на „Народната медицина“ даде възможност за създаване основите на научната, официална медицина. Това се вижда много ясно, както отъ запазване имената на нѣкой средства за лѣкуване (билки, растения, мето-

ли) Искрено и безъ зла умисълъ, аптекаря прави своите порожчки отъ тая или оная къща, търгуваща съ билки, медикаменти. И за последните плаща много пари. Между мното ценни, истински лѣкарства, му пращатъ и всевъзможни химикали, който въ повечето случаи замѣстятъ рѣдките расгения или ония които не се подаватъ на искусствена култура. Нѣматъ смѣтка ако ги търсятъ отъ връхъ на връхъ, и отъ чук на чука и вижъ сполучили да откриятъ тѣхни замѣстници — химикали. Отъ известни години лѣкуването съ билки, получи много голѣмо разпространение по цѣлъ свѣтъ. За това свидетелствува огромната литература по фитотерапия въ Германия, Франция, Швейцария и др. страни на западъ. Сериозни учени и лѣкари се връщатъ тѣй да се каже, назадъ и възприематъ методите на природното лѣкуване. Тѣ си служатъ съ билки или ги препорожчватъ за лѣкуване, безъ да се страхуватъ, че могатъ да бѫдатъ обявени за невежи, простаци.

Сега нека видимъ какъ се пъкува народа по-рано и сега съ билки

БРЕЙ (*Tamus Communis*) Употребява се противъ ревматизъмъ. 100 гр. корени се натапятъ въ 100 гр. чистъ фабр. спиртъ и се държатъ 2—3 дни да киснатъ. Слѣдъ това болното място се маже и се тѣрка съ вълненъ парцалъ съ бреяния спиртъ.

БЪЗЪ (свирчокъ) (*Sambucus nigra*) Цвѣтътъ на черния бъзъ се употребява като чай за испотяване и противъ задуха. Сваренъ на мажунъ се употребява като едно много ефикасно средство за разслабване и често ходене по малка нужда. Коренитъ на нивишкия базакъ се употребява като лата при подуване на корема.

БРЪЗА (*Betula alba*) Употребява се главно противъ тайна треска (переодическа) по следния начинъ: взема се 20 гр. кора отъ бръза и се смѣсва съ 10 гр. червенъ кантарионъ (2 къмъ 1 и се вари въ 400 гр. вода. Пие се по една чаша сутринъ, на обѣдъ и вѣчерь прѣди ядене. Листата сварени въ вода, която като се употребява, дѣйствува пикочегона.

БОРОВИНКА (*Vaccinium myrtillus*) Младите листа и върхове на боровинката се употребяватъ като чай противъ захарна болѣсть. Отъ плода се прави сиропъ, който поправя стомаси, особено на малки дѣца и противъ скорбутъ.

БОРЪ БѢЛЪ. (*Pinus silvestris*) На пролѣтъ се събиратъ младите му върхове и сваренъ въ пропорция 15 гр. на 100 гр. вода се употребява противъ катаръ въ стомаха, бронхидъ и хроническа кашлица. Смѣсени съ коренигъ отъ брей въ спиртъ се употребяватъ външно противъ ревматизъмъ.

БАБИНА ДУШИЦА, МАЩЕРКА. (*Thymus Serpyllum*). Сварена въ пропорция 1 къмъ 10 (10 гр. на 100 гр. вода) се употребява външно за промиване на рани, а вътрешно противъ газове въ стомаха и червата. Турга се по малко въ чая за успокояване на нервите.

БОГОРОДИЧЕНА ЛЪЖИЧКА, ГОРЧИЧЕ. (*Menyanthes trifoliata*) Употребява се противъ желтеницата, като едно много добро средство за излекуванието ѝ. Пропорция 1 къмъ 20 (10 гр. на 200 гр. вода). Смѣсена и сварена съ черв. континионъ противъ тайна треска. Сѫща пропорция.

ВОЛСКИ ЕЗИКЪ (*Scolopendrium vulgare*) Употребява се като чай за остъръ бронхидъ; влиза като съставна частъ на грждения чай. Сѫщо се употребява и противъ кашлица.

ВЕЛИГДЕНЧЕ (*Veronica officinalis*). Смѣсено съ липовъ цвѣтъ и подбель по равни части се употребява като ефикасенъ цѣръ противъ туберколоза първи периодъ. Смѣсено една частъ отъ него съ двѣ части полски хощь просивъ кръвохрачение. Доза отъ смѣста 10 гр. въ 200 гр. вода.

ВЪРТИГА (*Tanacetum vulgare*) Употребява се по два начина противъ малки глисти: или на прахъ или като се свари пропорция

на 30 гр. 200 гр. вода. При употребъб. на врътигата тръбва да се ядатъ разслабителни храни понеже тя причинява запекъ.

ВЪРБА. (*Salix Fragilis*). Взематъ се по равно листа и кори отъ върбата и се смъсватъ пакъ по равно съ овчарска торбица. Отварата отъ тая слъсъ се употребъбява противъ силно кръвотечение на възрастни жени и г-ци. проп. 5 гр. 100 гр. вода.

ГЛУХАРЧЕ, РАДИКА. [*Taghaxacum officinalie*] Младите листа на радиката се употребяватъ като салата за отваряне апетитъ и помагатъ за по-бързото смилане на храната. Сварена заедно съ корените, като разслабително. Радика, съ корените и листата смъсено по равно количество съ цикория, противъ отекъ на черния дробъ. Пропор. 25 гр. на 250 гр. вода вари се докато стане наполовина.

ГРАДИНСКИ ЧАЙ. [*Salvia officinalis*] Употребява се като чай, когато сливиците съзагекли, противъ нощното потене на туберколозни и маларични и за спираше млъкото на жените, когато отбиватъ децата си. Сварени само листата му, водата се употребява за промивка на половите органи също и за гаргара. Доза 10 гр. на 100 гр. вода

ГРАНИЦА, ДЖБЪ. (*Quercus pedunculata* Ehrh.) Кората отъ младите клончета, белена на пролѣтъ, служи за гаргара при кашлица, също за промивка на устата когато има различни по тѣхъ; противъ кръвотечение отъ венците. Употребява се също плода му като кафе за усилването на слаби организми. Доза отъ 5—10 гр. на 150 гр. вода.

ГРЪМОТРЪНЪ, КОЛОВОЗЪ. (*Ononis spinosa*) Есено време се бератъ коренитѣ му, които се употребяватъ като пикочегено средство, противъ водянка, катаръ въ пикочния мехуръ; доза 30 гр. на 200 гв. вода, при него се прибавя по малко ягодови листа и коса (реси) отъ царевица.

ГРЪЦКО СЕНО, СМИНДУХЪ. (*Trigonella foenum graecum*) Отъ семената му се прави лапа, съ която се налагатъ слепи циреи и пришки за по-скорошното имъ узрѣване; доза 15 на 100 гр. вода.

ГЮЗУМЪ, НАНЕ, (*Mentha piperita*) Сваренъ на лапа служи да се облага подуването на стомаха или корема. За гаргара, противъ разранени венци; вътрешно, противъ болки въ стомаха, като се турга да се вари 15 гр. гюзомъ въ 1 к. вода.

ДЕЛИЯНКА. (*Valeriana officinalis*) Отъ нея се приготвляватъ „Валерианови капки“. Нарезватъ се коренитѣ и на ситно, турятъ се въ 100 гр. спиртъ 100 гр. корени и се държатъ 10 — 15 дни да киснатъ. Валериановите капки се употребяватъ вътрешно за успокояване нервната система. Външно, когато човѣкъ е парализиранъ, споредъ човѣка и характера на парализата, разтриватъ се парализираните части, като къмъ валерианата се прибави пелинъ, теменужка, невенъ и чемерика.

ДРАГАЙКА, ЕНЮВИЧЕ (*galium verum*) Употребява се противъ всѣкакви кожни болести: язва, екзема и др. Доза 20 гр. на 100 гр. вода. Вътрешно се употребява противъ

скорбутъ, скрофоли.

ДРУМНИЧЕ, ОТВРАТНИЧЕ, ОРЪХЧЕ. (*Spiraea filipendula*) е най-сигурната билка противъ живеницата. Смесена 3 части съ една частъ ОХТИВЧЕ при лъкуване живеницата, прави понѣкога чудеса. Смесено по равно съ сапунчето въ доза 10 гр. на 100 вода лекува бълотечението у женитѣ и трипера.

ДРЪЖКИ ОТЪ ВИШНА (*Stipites segasorum*) Употребяватъ се за спирашето на силна менструация у женитѣ въ пропорция 15 къмъ 150 вода.

ЕЛЕНОВЪ ЕЗИКЪ вижъ **ВОЛСКИ ЕЗИКЪ**
ЕНЮВЧЕ вижъ **ДРАГИЙКА**

ЖЕНСКО БИЛЕ, сладъкъ коренъ, миамъ балж. (*Glycyrrhiza glabra*) Коренитѣ му сѫ сладки; отъ прахътъ имъ се приготвлява сиропъ противъ разстройството на стомаха; сокътъ му противъ кашлица.

ЖИЛОВЛЕКЪ, (*Plantago lanceolata*) Външно се употребява противъ рани за исмукване на гнойта. Вътрешно при доза 12 къмъ 100 вода, противъ диария и храчки.

ЖЪЛТЕНИЧЕ, Змийско млѣко. (*Chelidonium majus*) Листата сварени заедно съ коренитѣ, се употребяватъ като цѣръ противъ жълтеницата. Сокътъ му на пролѣтъ употребяватъ противъ брадавици и екзема. Сокътъ му, смесенъ съ вода (доза 3 гр. на 100 вода) лъкува възпалението на очите, като се промиватъ съ него.

ЗВЪНИЦА, ЖЕЛТЪ КАТАРИОНЪ, КАЛЪЧЪ ОТУ (*Hipericum perforatum*) Цвѣта туренъ въ дървено масло и оставенъ така

да пристои нѣколко дни, се употребява като мехлемъ противъ порязъно и рани; 15 гр. на 100 гр. вода вътрешно се пие противъ туберколоза, кръвохрачене. Съ опашки отъ череши противъ разстройството въ менструацията. Турга се въ чая като пикочегено средство.

ЗМИЙСКО МЛѢКО вижъ **ЖЪЛТЕНИЧЕТО ИГЛИКА** [*Primula officinalis*] Коренитъ заедно съ листата сварени въ доза 10 гр. на 100 гр. вода противъ виене на свѣтъ и мигренъ. Сѫщо смесено поравно, но само листата, съ цвѣта на бѣла комунига, противъ силно главоболие.

ИЗТРДВНИЧЕ, СТРАШНИЧЕ [*Asplenium trichomanes*] Сварени листата при доза 30 гр. на 100 гр. вода противъ изплашване за успокоение. Външно — изгорено се налага съ нея.

ИМЕЛЪ БѢЛЪ [*Viscum album*] Листата му и младите клончета се употребяватъ, като се сварятъ въ пропорция 20 къмъ 200 вода противъ храчене кръвъ отъ туберколозни, противъ епилепсия и противъ силно кръвотечене въ матката. Добре е къмъ него да се прибави корени отъ гръцка коприва и дивъ пелинъ.

ИСЛАНСКИ ЛИШЕЙ (МЪХЪ) (*Cetraria islandica*) при доза 4 гр. къмъ 100 гр. вода се употребява при катаръ въ белитъ дробове или стомаха, сѫщо противъ задухъ.

КАМИЛЯКЪ, СЛЕЗЪ. (*Malva silvestris*). Употребява се при запекъ у децата: 2 части камилиакъ съ една частъ цвѣтъ отъ синята

злъчка вари се въ пропорция 10 гр. на 100 вода.

КДМШИКЪ, ОХТИЧЕ, МОТИКА (*Agrimonia eupatoria*) употребява се при доза 15 гр. на 100 вода противъ болки въ черния дробъ. Смѣсена $\frac{1}{3}$ отъ нея съ две трети друмниче противъ живеница, скрофули.

КАНТАРИОНЪ ЖЕЛТЪ гледай ЗВЪНИЧЕ КАНТАРИОНЪ ЧЕРВЕНЪ.

Erythraea septarium. Една много цена билка. Употребява се противъ малария и стомашно расстройство по равно количество смесенъ съ тинтява при доза 8 гр. на 100 вода. Накиснатъ въ хубаво дървено масло, при пропорция 2 части отъ него съ 1 частъ желтъ равнецъ, отъ 1 до 2 седмици, се употребхва, като се взема по една ракиена чаша сутринъ, вечера и на обядъ, противъ маясълъ.

КОЛОВОЗЪ гледай ГРЪМОТРЪНЪ

КОПРИВА ГРЪЦКА (*Urtica urens*) една отъ най-ценитѣ билки. Препоръчва се на мало-кръвни и туберколозни хора да пиятъ вмѣсто вода отвара отъ коренитѣ на гръцката коприва съ стеблото на обикновената. Доза 15 гр. на 150 вода. Зажени, които кърмятъ, за усилванието на млѣкото имъ, да я пиятъ вмѣсто чай всѣки денъ. Помага сѫщо като се пие отварата ѝ противъ ревматизъмъ, диария, дизентерия, катаръ въ стомаха, дихателни-тѣ органи и пр.

КОПРИВА ОБИКНОВЕНА (*Urtica dioica*)

Служи като ефикасно средство противъ копривената треска, като болния нѣколко пъти се окъпи въ отвара отъ коприва.

КОПЪРЪ [*Anethum graveolens*] Жени, на които млѣкото пресъква [се губи], да пиятъ на копъра листата, заедно съ клончетата, сварени при доза 10 гр. на 100 вода. Също отъ отварата на копъра може да се дава на малки деца по 1—2 чаени лъжички противъ газове въ корема и слабо смилане на храната имъ.

КОЧА БИЛКА гледай **ДЕЛИАНКА**
БѢЛЪ КРЕМЪ, **ПЕРУНКА**, **ЗАМБАКЪ**
(*Iris florentina*) коренитѣ му се употребяватъ противъ деария. Листата му действуватъ слабително. доза 15 гр. на 100 гр. вода.

СИНЪ КРЕМЪ. (*Iris germanica*) като се исуши коренището му и се счука, служи като добъръ прахъ за чистене на зжби, употребявая се също противъ деария.

КАЛЪЧЪ ОТУ глед. **ЖЪЛТЪ КАНГАРИОНЪ**
КЪРЛЕЖЪ (*Ricinus Communis*)
употребявая се противъ запекъ.

КЪСА МАХМУДЪ, **ПОДЖБИЧЕ** (*Tees-
cium chamaedrys*) Отвора отъ к. махмудъ при доза 10 гр. на 100 вода се употребявая противъ деария по три кафени чаши на денъ. Смъсени съ червенъ кангарионъ по равни части, противъ малария.

ЛАЙ КУЧКА. **ЛАЙКА.** (*Matricaria cha-
toinilla*) Отвара отъ Лай кучка само цвѣта ѝ при доза 10 гр. 150 гр. вода може да се дава за уреголиране на стомаха на дѣца пеленачета: за гаргара при ангине, болки въ матката, подуване на корема. По равно смъсена съ очанката, може да се лекува възпалението на очите, като се примиватъ.

ЛИПА (*Tilia grandifolia ehrh*) употребява се като чай при гърлоболие. При настинка за испотяване, за изгонванието чрезъ потъта на отровите въ организма на болния.

ЛОПЕНЪ, ОВЧА ОПАШКА (*Verbascum thapsiforme*) употребява се при 3 гр. на 100 вода противъ бъсъ. При катаръ въ стомаха и бългите дробове. Смъсенъ по равна доза съ иглика и кумунига противъ главоболия.

ЛЕКАРСКИ ФЕНИКЪЛЪ (*Foeniculum officinale*) Семе отъ Феникалъ, при доза: 2 къмъ едно отъ семе на обикновенъ копъръ, като се свари, се дава по една винена чаша сутринъ, обядъ и вечеръ на доилки, които нѣматъ достатъчно млѣко да кърмятъ дѣцата си.

МАЙЧЕНЪ ЛИСТЬ, СЕЛЕМИКИ. (*Cassia angustifolia*) Употребява се противъ запекъ.

МАКЕДОНСКИ ЧАЙ, ПИРИНСКИ, МИРИЗЛИВЪ БУРЕНЪ (*Sideritis scardica grisb*) Улотръбява се като ароматиченъ чай; въ по голъма доза се пие противъ коременъ тифъ и трѣска.

МАТОЧИНА (*Melissa officinalis*). Една частъ отъ листата на маточената смъсени съ 2 части вишнени опашки при доза 10 гр. на 100 вода, се вари и се пие противъ кисело съ стомаха. Съ мащерка и делиянка по равно противъ ипохондрия, истерия, и парализация, сѫщата доза 10 къмъ 100 вода.

МАЩЕРИКА гледай БАБИНА ДУШИЦА.

МЕЧА ПИТА, МЕДУНИЦА (*Palmkria officinalis*) Тревата заедно съ корена се употребява като чай при катеръ или туберколо-

за въ гърлото. доза 7 гр. къмъ 100 вода.

МЕЧЕ ГРОЗДИ (*Arctostaphylos pva ursi*)
Листата му се бератъ прѣзъ м. юний и юлий
и се употребяватъ противъ болки въ дѣтеродните органи; употребявава се още като чай
противъ бѣбречна болестъ.

МИДАМЪ БАЛЖ гледай ЖЕНСКО БИЛЕ.

МОМИНИ СЪЛЗИ (*Convallaria malalis*)

Трѣбва да се употребявава внимателно, защото взета въ голѣма доза може да причини отравяне. Сварена съ малко ракия се употребявава противъ трѣска.

МОТИКА гледай КАМШИЧЕ.

МЪРТВА КОПРИВА (БѢЛА) (*Lamium album*). Една частъ листа отъ смрадлика съ 2 части мъртва коприва сварена 15 гр. на 150 вода се употребяватъ противъ белотечение въ жената. При поставяне пропорцията да се внимава смрадликата да не е повече отъ $\frac{1}{3}$ частъ. Употребявава се копривата противъ диария.

МѢЖКА ПАПРАТЪ (*Nephrobtium filix mas Rch.*) Употребявава се противъ тенията и обикновените глисти, като се стрива коренътъ и на ситенъ прахъ и отъ 5 до 10 гр. поръсень на медъ, мармеладъ и др. се яде. Ако се вземе съ вода дозата е 5 гр. на 100 гр. вода.

НАНЕ гледай ГЮЗОМЪ.

НЕВЕНЪ (*Calendula officinalis*). Три части невенъ съ една частъ настъргана черна рѣпа се употребявава противъ ракъ. Само трѣватата Невенъ се употребявава противъ въспалението слизестата ципа на червата и противъ

тифозъ; доза: 7 гр. на 100 вода.

ОВЧА ОПАШКА гледай ЛОПЕНЪ.

ОВЧАРСКА ТОРБИЧКА. (*Capsella burcea pastoris Monsh*) Билката, безъ корените, влиза въ чая, който се приготвява противъ пестъкъ въ жлъчката. Смъсена съ корени отъ прашетка, червенъ кантарионъ и жълтъ равнецъ по равно, употребява се противъ маясълъ съ кръвъ, доза 15 гр. 200 гр. вода.

ОВЧАРСКИ БОСИЛЕКЪ, РИГАНЪ. (*Oridapum Vulgaris*) Цѣлата билка се употребява противъ слабъ стомахъ. Смъсень съ малко момински сълзи се употребява противъ епилепсия, а съ малко лепенъ — противъ бѣсъ. Заедно съ други билки влиза като съставъ на грждния чай.

ОМАНЪ. (*Lnula helenium*) Запаленъ на огънъ съ приятния си ароматъ служи за причстване на въздуха въ стаята. Смъсень съ липовия, цвѣтъ пие се като чай за изпотяване и отдѣляне на никочта.

ОРѢХЪ. (*fuglaus regia*) Зелените кори на орѣха сварени съ вода, при доза 5 гр. на 100 се употребяватъ противъ диария и скрофули; а ако ги свариме съ спиртъ, външно се употребяватъ противъ ревматизма, като се намазва и разтрива съ вълненъ парцаль болното място. Сварени орехови листа отварата имъ се употребява противъ кожни болести сифилистъ. Въ слабъ отваръ могатъ да се къпятъ малки дѣца, които страдатъ отъ кожни болести.

ОРѢХЧЕ. вижъ ДРУМНИЧЕТО.

ОЧАНКА. (*Euphrasia officinalis*) Наречена

отъ французитѣ. „Троши Очила“, помага много за усилване на зрението. Болните очи се промиватъ съ слаба отвара [8 гр. на 100 вода] или пъкъ стрита на прахъ, съ който се посипва гозбата, както съ червенъ пиперъ; тя оказва влияние и върху паметъта, като я усилва.

ОТВРАТНИЧЕ вижъ **ДРУМНИЧЕ**.

ОХТИВИЧЕ вижъ **КАМШИКЪ**.

ПЕЛИНЪ. (*Artemisia absinthium*) Въ доза 10 гр. на 100 вода се употребява за усилване организма, за отваряне апетитъ; противъ язвички въ стомаха, за уреголиране пищеварителната система, редовно като се ходи по нужда, а нежните корени на дивия пелинъ, нареченъ още магарешки — противъ епилепсия и нервно разстройство.

ПЕРУНИКА вижъ **БЪЛЪ КРЕМЪ**

ПЕРУНИКА СИНЯ вижъ **СИНЪ КРЕМЪ**

ПИРЪ [*Juniperus communis*] Плода на пира се употребява противъ бъбречна болестъ и то последователно като се взиматъ първия день 1 ягода, втория 2 и т.н. като се достигне до 30 за възрастни, а 15 за децата. По същия начинъ се продължава да се намалява на 29 после 28 и т.н. докато се достигне до 1. Изведенажъ взетъ въ по-голямо количество е отровенъ.

ПОДБЕЛЪ [*Tussilago farfara*] Употребява се главно противъ кашлицата, влиза като главна част на гръждния чай. Пречиства също кръвъта и освежава човѣка; доза 6 гр. на 100 вода.

ПОДЖБИЧЕ вижъ **КЪСА МАХМУДЪ**

РАВНЕЦЪ БѢЛЪ [*Achillea millefolium*]

Отъ слаби хора, съ нечиста кръвъ, може да се употребява както вода, туренъ въ нея въ по слаба доза. Заедно съ червения кантарионъ се употребява противъ треска. Дози 30 гр. на 200 гр. вода.

РЕПЕЙ [*Lappa officinalis*] Коренитъ на репия се употребяватъ противъ подагра, сифилисъ, също и за усилване дѣятелността на кожата за исхвърляне нечистотитѣ въ тѣлото чрезъ потъта. Смесени съ червенъ кантарионъ и желтъ равнецъ — противъ маясълъ. Доза 20 гр. на 100 гр. вода.

РАДИКА вижъ ГЛУХАРЧЕ

РИГАНЪ вижъ ОВЧАРСКИ БОСИЛЕКЪ

РЕШЕТКА [*Carlina acaulis*] Коренитъ на решетката се употребяватъ противъ маясълъ, а цвѣтоветъ смесени наполовина съ бѣла кумонига—противъ главоболие; доза 10 гр. 100

РУЖА (*Althaea officinalis*) Нежната часть и коренетъ на ружата сварени при доза 12 гр на 150 гр. вода, съ отварата имъ се прави гаргара която действува добре върху ларинкса и гласнитѣ струни у човѣка. По такъвъ начинъ гласа става ясенъ и звѣнливъ. Употребяватъ я опернитѣ певци. Също ако се пие вътрешно спомага противъ кашлицата и диария. При сѫщата доза.

САПУНЧЕ, ЧУВЕНЪ *Saponaria officinalis*) Смесено поравно съ друмниче се употребява противъ триперъ и бѣлотечение, при доза 10 гр. на 100 вода.

САЛЕПЪ. Огсъїс тогїо. Семената стрити на прахъ се употребяватъ противъ явза въ

стомаха, кашлица и катаръ въ червата. Доза: една сладкена лъжица въ чаша топла вода, постава се също и захаръ. Бърка се и се държи на огъна докато заври. Тръбва да ври 7—8 минути.

СЕЛЕМИКИ вижъ МАЙЧИНЪ ЛИСЪ

СЕДЕФЧЕ *Ruta graveolens* Като се смъсне поравно съ корените на делиянката се употребява противъ нервни болести: припадъци, гърчения и пр. Само стебълцата и листата му, въ слаба дова 3 гр. на 100 вода, се употребява противъ болести на сърдцето и артериосклерозата.

СИНАПЪ, ХАРДАЛЪ. *Sínapis nigra* Прави се лапа и се употребява противъ настинка, бодежи и отнемане силната температура.

СЛАДЪКЪ КОРЕНЪ вижъ ЖЕНСКО БИЛЕ

СИНЯ ЗЛЪЧКА, ЦИКОРИЯ. *Cichorium Intybijs*. Смесено 2 части цикория съ 1 част змийско млъко (желтениче) се употребява противъ желтата желтеница. Като чай противъ отикъ на черните дробове. Корените съ противъ катаръ въ гърлото; доза 20 гр. на 300 вода.

СЛЕЗЪ вижъ КАМИЛЯКЪ

СМИНДУХЪ вижъ ГРЪЦКО СЕНО

СМРДЛИКА. (*Rhus cotynus*) Смесена съ червения кантарионъ и друмничето по равно, отварата имъ противъ сифилиса; смъсена съ чувенови корени противъ триперъ и бълотечие у жената. Доза 4 гр. на 100 вода.

СПИРКА вижъ ПИРЪ

СТРАШНИЧЕ вижъ ИЗТРАВНИЧЕ

ТЕМЕНУГА МИРИЗЛИВА. *Viola oborata*

две части листа отъ теменуга смесени съ 1
часть цикория противъ запекъ. Цѣлата про-
тивъ кашлица; листата и семената действу-
ватъ възбудително върху слизестата ципа на
пищевирителната система; доза 10 гр. на 100
вода.

ТЕМЕНУГА ТРИЦВѢТНА. *Viola tricolor*
Отъ листата и се приготвлява лапа, която
дѣйствува ефикасно противъ циреи и за раз-
насяне на кръвъта при натъртено. Отварата
въ пропорция 30—100 противъ екзема и рев-
матизъмъ; сѫщо противъ кашлица и скрофи-
ли.

ТИНТЯВА СИНЯ ЖЕНСКА. *gentiana pneumonanthe*. Смѣсена съ грѣцка коприва
и червенъ кантарионъ за причистване на
кръвътъ; съ равнецъ и чер. кантарионъ про-
тивъ желтаница; ако се пие само тинтява
усилва стомаха и го прави дѣенъ. доза:
10 гр. на 100 вода.

ТИНТЯВА СИНЯ МЖЖКА (*gentiana cruciata*) противъ сѫщите болести както и
женската само че пропор. е 8 гр. на 100 вода.

ТИНТЯВА ЖЕЛТА (*gentiana lutea*) про-
тивъ сѫщите болести, коренитѣ на желтата
тинтява дѣйствува най ефикасно, затова и тя
се употреблява главно отъ медецината. При-
чиства отлично кръвъта.

ТРОСКОТЪ. (*Agropyrum gerpons*) Въ до-
за 15 гр. на 100 вода се употреблява за при-
чистванието на кръвъта. Служи и съ други
 билки, царевиченъ люскуль и др. противъ
бѣречна болесть.

ТОПОЛА БѢЛА. (*Populus alba*). Сока

на бълата топола пролѣтно врѣме се употребява поотивъ болки въ бъбреците; вжтрѣшната кора, сварена, противъ потение на краката; при болесть на бѣлитѣ дробове могатъ смѣсени съ подбелъ и бъзовъ цвѣтъ. Доза: 4 гр. 100 вода.

ТРЪНКА. (*Prunus spinosa*) кората на трънката смѣсена съ подбели и бъзовъ цвѣтъ, противъ асма; а съ кѣса махмудката — противъ диартия. Пропорция 6 гр. на 100 гр. вода.

Какви билки е употребявалъ и употребява народа противъ разнитѣ болести

Маясълъ. (хемороиди) Прави се смѣсь 30 гр. пипериче, 10 гр. лай-кучка и 10 гр. желтъ равнецъ. Смѣсьта се вари въ 1 кгр. вода около половинъ часъ. Отварата, като истине се прецежда и се пие сутринъ, вечеръ и на обядъ по малка винена чаша преди ядене. Ако на аноса има цицки болния да се промива сутринъ и вечеръ съ тетрева вода.

Мехлемъ за маясълъ. Взема се 20 гр. изсушенъ калоферъ, по 20 гр. вазелинъ, бѣлъ воськъ и свинска масъ. Всичко се стрива и разбърква добре. Съ така приготвения мехлемъ се мажатъ маясъливите пъпки по тѣлото, всѣка вечеръ преди лѣгане.

Ревматизъмъ. Смѣсватъ се 25 гр. бѣлъ равнецъ съ 25 гр. пилинъ и се варятъ въ половина кгр. вода полов. часъ. Отварата прецедена се пие по кафяна чаша сутринъ, обядъ и вечеръ преди ядене. Вечеръ при лѣгане да се правятъ бани отъ сени отпадаци, като се употребява лѣка.

2. — Накълцватъ се корени отъ брей много на снтно, изцеждатъ се и съ сока се маже болното място. При старъ ревматизъмъ може да се наложи съ скълцани брейови ко-

рени, които се държатъ до когато могатъ да се търпятъ. Ако излѣзатъ мехури мажатъ съ прѣсно масло.

Ишиасъ. Взема се 30 гр. отъ клинави-чето заедно съ плода и цвѣта, накълцва се на дребно, турга се въ пол. кило вода и се вари докато остане наполовина. Болния пие дневно по 4 винени малки чаши, преди ядене.

Мускуленъ ревматизъмъ. Взема се 20 гр. гръцка коприва и 20 гр. реси отъ топола, варятъ се въ пол. кгр. вода до наполовина. Отварата се пие сутринъ, обѣдъ и вечеръ по винена чаша.

2) Взематъ се 30 гр. корени отъ брей, 30 гр. пролѣтни върхове на боръ, скълцватъ се добре, поливатъ се съ спиртъ. Следъ 3—4 дни се маже болното място съ покиснатия спиртъ.

Кашлица. Взема се 15 гр. подбелъ и 10 гр. дюлево семе, варятъ се въ половинъ кгр. вода полов. часъ. Отварата се пие топла сутринъ и вечеръ по една винена чаша.

2. По 20 гр. подбелъ, риганъ, лѣкарска ружа заедно съ корените и листата ѝ, мащерка, липовъ цвѣтъ, драка, сладъкъ корень и волски езикъ. Скълцватъ се и се размѣсватъ добре. Отъ този смесъ по супена лъжица въ половинъ литръ вода се прави чай който трѣбва да ври половинъ часъ. Болния то пие сутринъ и вечеръ топълъ, а презъ деня като вода.

Магарешка калипа. 10 гр. мащерка; 10 зърна отъ драки; 2 диви кестена, 15 гр. подбелъ, 10 гр. скадко коренче. Всичко се скъл-

цва и размесва. Вари се като чай и се пие сутринъ и вечеръ вмѣсто чай а презъ дена вмѣсто вода.

Охтика. Взема се по 15 гр. подбелъ червенъ кантарионъ, бѣлъ равнецъ, звѣника, пилинъ и синята тинтява. Варятъ се въ единъ литръ вода 30 минути. Отварата се пие по кафяна чаша преди ядене сутринъ, обядъ и вечеръ.

Треска и малария. По 10 гр. горчиче, черв. кантарионъ, коренъ отъ желта тинтява и лилякови листа; варятъ се въ пол. кгр. вода 15 мин. Пие се преди ядене по малка кафяна чашка.

Копривна треска. 40 гр. грѣцка коприва съ коренитѣ се вари, като се накълцва на дребно въ 1 л. вода 30 мин. и се дава на болния да пие вмѣсто вода.

Тифусъ. Градински чай 10 гр. и звѣника 30 гр. се варятъ 25 мин. въ 1 кгр. вода и се дава на болния да пие като вода преди дената отвора.

Диария, дизинтерия. Къса махмудка [поджбиче] 15 гр. се вари 15 мин. въ пол. кгр. вода. Прицежда се и се пие сутринъ, обядъ и вечеръ по кафяна чаша преди ядене.

2) 10 гр. грѣцка коприва, 10 гр. клончета млади отъ капина, 15 гр. риганъ и малко липовъ цвѣтъ се варятъ 15 мин. въ 1 кгр. вода. Отварата се прицежда и се пие по една супена лъжица нѣколко пѫти на денъ.

Маточно кръвоизливие. Взематъ се корени отъ тръсокотъ, нарѣзватъ сж на дреб-

но, взема се една супена лъжица отъ тъхъ сварята се въ половинъ кгр. вода до като остане наполовина, отварката се прецежда, пие се три пъти на денъ по малка винена чаша. Пиенето продължава до спирачката на кръвоизливиянето.

„Кокоше дупе“ Намазва се съ пресни ядки отъ орехъ болното място на лишеятъ, нареченъ съ горното име.

Луни по лицето. Билката смилъ наръзва се на дребно, вари се въ вода до като остане наполовина. Съ отварата се промиватъ тия места по лицето (па и др. части по тълото) където има луни и то всъка сутринь и вечеръ.

Меракъ—мисель. Бъла метла, тинтява и желта комунига, поравно, вариатъ се въ 1 кгр. вода до като остане наполовина, прецежда се и пие по една винена чаша сутринь и вечеръ преди ядене.

Неволно попикаване. Нѣколко стръка отъ посеченото биле вариатъ се въ 1 кгр. вода, до като остане наполовина, прецежда се и се дава, особено на деца, които неволно се попикаватъ, да пиятъ зарань и вечеръ по една малка винена чаша.

Противъ пиянство. Стриватъ се нѣколко корена отъ *помайника* и *зелени обвивки на ореха* на прахъ и отъ този прахъ се слага въ кафето да се пие отъ лицето преди да е пило вино или ракия: сутринь, обядъ и вечеръ по половинъ чаена лъжичка. А когато лицето се е напило слага се цѣла лъжица до като се остави да пие.

Плевритъ. 5—6 листа волски езикъ и 8—10 пашкули източени варятъ се въ полов. кгр. вода 15 — 20 минути, прецежда се и се пиé сутринъ и вечеръ по 1 винена чаша преди ядене.

Безсъние. Една маруля залива се съединъ литръ вода поставя се 2 лъжици медъ и ври до като остане наполовина прецежда се, пие се всъка вечеръ по една винена чаша щомъ се изпие тая чаша следъ единъ часъ съня настъпва.

Черна желтеница. 10 гр. волски езикъ ври въ 1 кгр. вода 20 мин. прецежда се и се пие по 3 пжти нв день, като чай по една малка винена чаша.

Брадавици. Предварително се разчоплятъ и се маже съ млѣчокъ.

Гноясали пъпки. Нѣколко листа отъ тетря варятъ се въ половинъ кило вода, до като остане наполовина и се промиватъ сутринъ, обѣдъ и вечеръ.

Далакъ. Листа и коренъ отъ *мѣжка папратъ* се сваря въ старо вино, отварката се пие, зарань и вечеръ единъ часъ преди ядене, по кафяна чашка. а съ билкаа се налага мѣстото на далака.

Апетитъ (ищахъ) Синя тинтява и желтъ кантирионъ съ коренитъ заедно по 2 — 3 стрѣка ври въ полов. кгр. вода 15 — 20 минути. Прецежда се и пие зарань, обядъ и вечеръ по кафяна чаша преди ядене.

За задържане плода. Взематъ се 2—3 ствѣка *невенъ* съ цвѣтъ и листа, сваря се въ 1 литръ вода, до като остане наполовина

Стварката се прецежда, пие се по 1 кафяна чаша на день; презъ това време непразната (бремена) жена лежи 1—2 дена гърбомъ съ вирнати на високо крака.

Желтъница. Взематъ се 5 — 6 диви краставички, ако сѫ въ прѣсно състояние сокъ имъ се изцежда и се смърка, ако пъкъ сѫ сухи, стриватъ се на прахъ и прахътъ имъ се смърка.

2) Взема се единъ стрѣкъ зеленъ пелинъ, скълцва се, изцежда се и сока му се пие сутринъ на обѣдъ и вечеръ по една чаена лъжичка.

Болести на черния дробъ. Взематъ се 30 гр. листа отъ столетника и 30 гр. желтъ канарионъ и се варяръ въ 1 кгр. вода 20 мин. сухи. Прецежда се и отъ отварата се пие преди ядене три пжти на день: сутринъ, обядъ и вечеръ по кафяна чаша. Отъ сваренитъ билки се прави лапа и се налага топла областъта на черния дробъ.

Менструация. Когато менструацията дойде силно взема се по 10 гр. пол. хвощъ овчарска торбичка, кори и листа отъ върба. канела и евкалиптусъ, варятъ се въ полов. кгр. вода 20 минути и отварата, като се прецежда. пие се по една кафяна чаша три пжти на день: сутринъ, обѣдъ и вечеръ.

2) Когато менструацията е съпроводена съ силни болки взема се 15 гр. женско клинавиче, 25 гр. мжжко клиновче (щъркелъ) малко канела и се варятъ въ полов. литръ вода 20 мин. Пие се по кафяна чаша сутринъ, обѣдъ и вечеръ преди ядене.

Ракъ. Взима се по 15 гр. невенъ, лепка и камшикъ, варятъ се въ 1 л. вода и отъ прецедената отвара се дава на болния по каф. чаша преди ядене, сутринь, обѣдъ и вечеръ. Сутринь болния преди да пие отъ отварата, испива сокъ отъ черна рѣпа, постъргана и истискана, 1 каф чаша.

Ухапано отъ отровна змия: Взима се 25 гр. отъ поджбничето и се вари въ полов. кгр. вода докато остане 200 гр. Отъ прицедената отвара се пие 4 пжти на день, а раната най-добре е да се намаже съ листа или лапа отъ миризлива теменуга ако нѣма такава — съ листа отъ подбелъ или жиловлекъ.

Скрофули. Взема се 45 гр. спирея и 15 гр. агримония (камшикъ) варятъ се въ 1 и половина кгр. вода докато остане наполовина. Отварата болния пие вмѣсто вода

Косопасъ. 1 кгр. корени отъ кукуряка следъ като се пречистятъ добре варятъ се въ 2 литра вода, до като останатъ наполовина. Отъ отварата болния промива болните мѣста по главата си, всѣка вечеръ, преди да си легне, докато оздравѣе.

Бронхитъ. 20 гр. сладка папратъ, 20 гр. бѣзовъ цвѣтъ, 10 гр. исландски мѣхъ и 10 гр. ружевъ цвѣтъ се варятъ въ 1 кгр. вода 10 минути. Отварата съ пие презъ цѣлия денъ вмѣсто вода.

Боление на венцитѣ. 20 гр. агримония се варятъ въ полов. литр. вода 15 мин. прецежда се и съ водата се джибури и промиватъ се венцитѣ — 3—4 пжтя дневно.

Захарна болѣсть. По 15 гр. клонитѣ и

листа отъ черна боровина, цариче, делиянка, шушулки отъ фасулъ и ленено семе се варятъ въ 1 литръ вода 20 мин. Отварата се пие отъ болния вмѣсто вода.

Струпей—пѣпки. Взематъ се 25 гр. корени отъ рашетката, насичатъ се на ситно и се варятъ въ половинъ литръ вода 30 мин. Отварата се прецежда и пие по кафяна чаша преди ядене сутринъ, обѣдъ и вечеръ.

Пѣпки или циреи се лекуватъ съ листа отъ миризлива теменуга, ако сѫ зелени, направо като се наложатъ да ги исмучатъ а ако сѫ сухи сварени на лата и още топличко обложено съ нея. Промѣня се всѣка заранъ и вечеръ докато се исмучи всичката гной.

Епилепсия. Взема се отъ листата на ранъ листъ 20 гр. и 20 гр. корени отъ сѫщата билка и се нарязватъ на ситно, като се варятъ въ полов. кгр. вода 15 минути. Отварата прецедена се пие 3 пжти на денъ преди ядене: сутринъ, обѣдъ и вечеръ. Не се употребява отъ болния: месо, кисело и спиртни напитки.

За пѣпъ и нервенъ стомахъ. 20 гр. бѣлъ равнецъ, 10 гр. коренъ отъ желта тинтява, 20 гр. пелинъ се варятъ въ единъ кгр. вода 15 мин. Прецедената отвара се пие по една кафяна чаша сутринъ, на обѣдъ и вечеръ, преди ядене.

Рани или катаръ въ стамаха. 25 гр. мачо биле и 15 гр. дивъ гюзомъ се варятъ въ 500 гр. вода 10 минути. Прецедена отварата се пие 3 пжти на денъ.

Порязано и изгорено. 12 цвѣта бѣлъ кремъ (замбакъ) се тургатъ въ полов. кгр. чисто дървено масло. Турга се да седи на слънце 50 дни. отъ така напоения зехтинъ се може изгореното мѣсто, сутринь и вечеръ като се привързва докато оздравѣе.

По сѫщия начинъ се приготвя цѣръ противъ порязано отъ Желтия кантарионъ, като се постави 50 гр. цвѣтъ въ полов. кгр. дървено масло, държи се 50 дена на слънце и съ така напоеното дървено масло се може порязъното мѣсто. Раната предварително се измива съ тетрена вода.

За млѣко у дойки. Взема се 20 гр. копъръ и 10 гр. анасонъ вари се въ 1 кгр. вода 20 минути. Отварата се прицежда и се дава на кърмачката да пие по кафяна лъжица следъ всѣки 4 часа.

Запекъ. Взема се по 10 гр. зърновецъ, цикория, слезъ, лай-кучка, гръцка коприва и глухарче, (радика) Накълцватъ се на ситно, като се смѣсватъ добре. Отъ смѣсъта се вари по 10 грама въ полов. кгр. вода. Прицедената отвара се пие сутринь и вечеръ по една голѣма чаша като чай.

Зжбоболъ 25 гр. смрадлика, 20 гр. нишадъръ и 15 гр. соль се варятъ въ полов. литръ вода; съ прицедената отвара болния се джибури по 5—6 пжти на день.

Сливици. Взема се по 10 грама гюзомъ [джоджуунъ] и меча пита, варятъ се въ 400 гр. вода до като стане наполовина. Съ прецедената отвара се правятъ чести гаргари, като се глѣтва по една чашка отъ нея.

Изсипано. Взема се 15 гр. херниария вари се въ полов. кгр. вода 20 минути; прецедената отвара се пие 3 пжти на денъ по една винена чаша.

Апандеситъ. Взема се 10 гр. ситно нарязани млади клончета и листа отъ къпина и се варятъ въ полов. литръ вода до като стане наполовина. Прецедената отвара се пие 4—5 пжти на денъ преди ядене, по малка винена чаша.

Пърхутъ. Взема се 20 гр. корени отъ чемерика, накълцватъ се на ситно и се поставатъ въ полов. литръ чистъ хубавъ виненъ оцетъ да киснатд 3—4 дни. Съ този оцетъ се може косата на главата, да се омокрятъ ко-ситѣ чакъ до корена.

Като се намаже добре косата до кожата следъ 2—3 часа се измива съ вода. Това се прави прѣзъ 7—8 дни.

Пъпки по венцитъ. 10 гр. сушени ма-лини въ 400 гр. вода се варятъ полов. часъ Съ прицедената отвара се прави гаргара по нѣколко пжти на денъ.

Противъ сърбежъ на кожата. Взема се 25 гр. гръцка коприва вари се въ 1 литръ вода 30 мин. Пие се преди ядене три пжти на денъ по винена чаша.

Скрофули. Взематъ се 8—10 вълчи я-бълки, варятъ се съ 1 литръ вода 15—20 мин. Прецедената отвара се пие 3 пжти дневно, по кафяна чаша преди ядене.

Настинка на малки деца и пелена-чита. Взема се 25—30 гр. анасоново семе счукано на ситно, намазва се гърба и пле-

щитъ на детето съ жълтъкъ отъ 1—2 яйца и се насиства съ счуканото анасоново семе.

Противъ капенето на косата. Взематъ се 160 гр. копривени корени, като се сварятъ въ 1 кгр. силенъ виненъ оцетъ, до като изври наполовина, съ тази отвара се мокри и чеше косата два пъти дневно.

Мокъръ лишай се цери съ листа отъ жиловлекъ като се слагатъ върху него и се превързватъ. Смъннатъ се 2 пъти дневно: сутринъ и вечеръ при лъгане.

Сухъ лишай се църи съ теменугови листа като се потопватъ въ връла вода и като истинатъ слагатъ се на лишея, като се превързватъ. Смъннатъ се сутринъ и вечеръ.

Тифусъ. 30 гр. звъника смъсена съ 10 гр. градински чай се вари въ 1 литръ вода 30 минути. Отварата се пие презъ дена вмъсто вода.

Глисти. Взема се полов. кгр. вода въ която е сварена царевица, турга се въ нея по 10 гр. мжжка папратъ, въйтига и пелинъ и ври 15 минути. Прецедената отвара се пие 1 часъ преди ядене, по кафяна чаша, сутринъ, обядъ и вечеръ. Повече отъ 3 дни да не се употребява.

Камъкъ въ пикочния мехуръ. 15 гр. полски хвощъ, 20 броя шипки [плода] се варятъ половинъ часъ въ 500 гр. вода. Отварата се пие по кафяна чаша преди ядене сутринъ, обядъ и вечеръ.

„Бѣлъ сукъ“ (спиране на пикучта котато пикучния каналъ се задръсти отъ неистелка сперма] Взема се 30—40 гр. листа отъ

цвѣта на червената роза, 25 гр. силитра и 650 гр. кравещко млѣко. Цѣра се приготвя така: варятъ се листа въ 650 гр. вода до като водата остане наполовина, сѫщо се вари отдѣлно млѣкото, до като остане наполовина [вари се и едното и другото на слабъ огънь за да врятъ бавно]. Следъ като поистинатъ, прецежда се розовата отвара и се смѣсва съ млѣкото. Счуква се на ситно силистрата и се турга въ смѣсъта, докато е топла да се стопи, като се разбърква нѣколко пжти. Употребява се така: ако болния още може да ходи най-добре е да отиде на банята като испие 1 винена чаша отъ цѣра, да седне въ курната и си потопи кръста въ горещата вода. Следъ полов. часъ да испие още една винена чаша. Презъ това време да се правятъ масажи на кръста, когато е потопенъ. Потопяването на болния въ топла вода може да стане и въ къщи въ ваня или отокъ (чибуръ). Само, че презъ всичкото време докато стои, водата трѣбва да се подържа да е доста топла. Цѣрътъ дѣйства много ефикасно противъ тази болѣсть.

Болѣсти на ушитѣ. Взема се празъ опича се добре и се капва 3—4 капки докато е още топълъ въ болното ухо.

2) Взема се една голѣма ябълка, разрѣзва се на 2 половини и се турга бучка тамянъ. Свѣрзва се и се пече въ горещъ пепель или пещъ. Отъ сокътъ се изстискватъ 3—4 капки въ болното ухо, докато е още топълъ.

Газове въ червата. Варягъ се по 15 гр. анасонъ, слезъ и мечо биле, въ 1 кгр.

вода докато остане наполовина. Прецедената отвара се пие сутринъ и вечеръ по една малка винена чаша.

Кърваво пикане. Взема се 15 гр. коса отъ царевичани мамули и полски хвощъ, варятъ се въ 1 литръ вода около 25 мин. и се даватъ на болния да пие като чай по 3 — 4 пжти на денъ. За сѫщата целъ може да се употреби и овчарската торбица, като се вземе около 25 гр. отъ коренитѣ вари се въ 1 литръ вода и се пие 3—4 пжти на денъ по една винена чаша.

Затичание на черния дробъ. По 15 гр. отъ дивия макъ, хмела и бѣлата метла се варятъ въ 750 гр. вода докато остане наполовина. Прецедената отвара се пие по една малка винена чаша сутринъ, обядъ и вечеръ преди ядене.

Главоболие. 10 гр. отъ иглика, 5 гр. хмелъ, 10 гр. корени отъ делиянка, 15 гр. върхове отъ комунига, 10 гр. коприва гръцка, варятъ се въ 1 кгр. вода 20 минути. Прецедената отвара се пие преди ядене сутринъ, обядъ и вечеръ, по една малка кафяна чаша.

Злжчка. По 10 гр. звъника, жиловлекъ желтъ равнецъ, подъбиче и пипериче се варятъ отъ 15—20 мин. въ 500 гр. вода. Прецедената отвора се пие сутринъ, обядъ и вечеръ прѣди ядене по 1 кафяна чаша.

Сърдечни болести: По 10 гр. се взема отъ безсмъртничето, миризлива лазаркия, розмаринъ, лепенъ и гръцка коприва върятъ се въ 1 кгр. вода около 10 минути. Пре-

цедената отвара се пие по една кафяна чаша прѣди ядене сутринъ, обядъ и вечеръ.

Спиране на повръщане: 6 гр. седефче се вари съ 15 гр. лимонови кори 20 минути въ 500 гр. вода. Пие се 3—4 пжти на денъ по чорбяна лжжица.

Парализация (дамла). Външно съ коприва се търкатъ парализираните части на тѣлото. Вътрѣшно се употребява като се сварятъ 20—25 гр. гръцка коприва въ 1 кгр. вода да врътъ 20 минути. Прецедената отвара се пие като чай 3—4 пжти дневно.

Отичене, буза: Прави се лапа отъ синя слива (черни сливи) и се налага съ нея отока, като се превързва лапата и се държи 5—6 часа. Така се прави докато се разнесе или пробие отокътъ.

Цѣръ за повръщания: Взематъ се около 25 гр. корени отъ базакъ (полски бѣзъ) и сжици 25 гр. корени отъ детелина, вариатъ се въ 500 гр. вода. Прецедената отвара се пие топла и се прѣдизвика желаното повръщане.

Катаръ и др. болести на стомаха: Взематъ се 100 гр. зърна отъ Смрика (хвойна) и се турятъ въ 250 гр. силна джиброва ракия да киснатъ 4—5 дни, като смриката се счуква прѣдварително. Настойката се прецежда и се пие по малка кафяна чашка сутринъ и на обѣдъ прѣди ядене.

Бѣлотечение въ жената: Взема се 20 гр. сапунче (чювенъ) и 20 гр. друмниче вариатъ се въ 500 гр. вода около $1\frac{1}{4}$ часъ. Отварата се пие 3 пжти дневно по кафяна чаша.

прѣди ядене.

II. 20 гр. мъртва коприва и 10 гр. тетря се варятъ въ $\frac{1}{2}$ литръ вода 20 минути. Съ отварата се правутъ промивки.

Сгърчване: Копарово семе 20 гр. се вари въ половинъ кгр. вода 20 минути. Прецедената отвара се пие по кафяна чаша прѣди ядене сутринь, обѣдъ и вечеръ.

Запущенъ носъ отъ истинка: Взема се по 10 гр. цвѣтъ отъ риганъ и лопянъ, вари се въ $\frac{1}{2}$ кгр. вода, прецежда се и пие топълъ като чай.

Ангина: Взема се една сладкена лъжица счукана чубрица, размесва се съ 20 гр. медъ отъ пчели; намазва се отвѣнъ гърлото и съ единъ платъ се превързва. Болния може да стои съ отворена уста надъ парата отъ водата въ което се вари звѣжника.

Сдѣрвяване: Взема се отпадаци отъ сено (трина) сваряватъ се въ 1 голѣмъ бакъръ и се изливатъ въ корито, вана или чибуръ и докато е топла още водата се потапя въ нея болния и стои докато водата почне да истива.

Рахитизъмъ: Взематъ се джбове кори 20 гр. и се варятъ въ 1 лит. вода 15 минути. Отъ отвората се дава по кафяна чаше на болния сутринь и вечеръ, преди ядене. Добрѣ е болния да се кѫпи въ вода отъ орѣхови листа сварени, които трѣбва да врѣтъ въ водата докато се преполиви.

За зачеване: 10 гр. корени отъ Страшничес смесена съ 20 гр. клинавиче се варятъ въ 1 лит. вода докато остане наполовина.

Прецедената отвара се пие сутринъ, обѣдъ и вечеръ по кафяна чаша преди ядене.

Очиболъ: 3—4 цвѣта отъ бъзъ се варятъ въ едно голѣмо джезбе вода. Съ прецедената отвара съ прави компреси на очите всдка вечеръ, а сутринъ се промиватъ съ чистъ памукъ.

Болѣсти на сърдцето. Противъ слабо сърце се пие отвара отъ исландски лишай по една малка винена чаша, 3—4 пжти дневно, преди ядене. Доза 10 гр. лишай, 1 кгр. вода вари се половинъ часъ.

Лоша пъпка. Взима се чиста джиброва ракия, едно или 2 червени зърна отъ мехунката (добричето), които се смачкватъ добре, заливатъ се съ ракията и ако пъпката е въ устата, болния се джибури съ ракията, ако е пъкъ на тѣлото, налагат се съ зърнсто или листата и стеблото на мехуника, ако още не е вързала плодъ.

Съ сѫщата трева се налага и отека отъ червения вѣтъръ.

Мъжно пикане. Взематъ се 4—5 стрѣка цвѣтъ отъ нивишки базакъ, варятъ се въ половинъ кгр. вода 10 мин. и се пиятъ 1—2 пжти дневно.

Слаби нерви. 5 гр. делиянка, 5 гр. мащерица, 1 стрѣкъ маточина и 5 гр. коприва се варятъ въ 1 лнтръ вода, около 20 минути. Прецедената отвара се пие сутринъ, обѣдъ и вечеръ преди ядене по кафяна чаша.

Лесно раждане. Взема се четвъртъ пелинъ, сваря се добре и докато е топълъ слага се на родилката на пъпа, тогава раж-

дането настъпва бърже.

Триперъ. Семе отъ пъпешъ, черупки отъ яйца [счукани на прахъ] и дървено масло. Всички се искаисватъ въ ракия и се оставятъ да престоятъ 4—6 дни. Следъ това настойката се пие три пъти на день, зарань, обѣдъ и вечеръ по кафяна чаша. Пиенето продължава докато оздравѣе.

Тения. 30 гр. пелинъ, 20 гр. мъжка папратъ корени, врътига 10 гр. и 30 гр. царевица ври въ 1 кгр. вода 20 минути, прецежда се и се пие студено, сутринь, обѣдъ и вечеръ по малка винена чаша. Първия день до 2 часа сл. обѣдъ болния нѣма да яде нищо освенъ отварата която ще пие.

Истерия. Желта тинтява корени 30 гр. сваря се въ единъ кгр. вода, при 20 мин. прецежда се и се пие сутр. обѣдъ и вечеръ по кафяна чаша преди ядене.

Сухъ пръстъ тупане подъ нокъта. Сваря се 50 гр. леща въ половинъ кгр. вода ври до като остане наполовина и въ горещата отвара туря болния пръстъ доколкото може да търпи. Прави така баня докато оздравѣе.

Ликета по лицето. Желтъ равнецъ 10 гр. и сладка папратъ 10 гр. сварятъ се въ полов. кгр. вода, при 10 мин. прецежда се и пие сутринь, обѣдъ и вечеръ преди ядене по кафяна чаша, пие се докато се изчистятъ ликетата.

Възпаления на пикучния мехуръ.

Гръмотрънъ корени 30 гр. врътъ въ 1 кгр. вода 15 мин. Прецежда се и пие сутр.

объдъ и вечеръ по малка винена чаша преди ядене.

Пѣсъкъ въ жлъчката. Взема си по 20 гр. поджбиче, звъника, жиловлекъ и пипериче. Варятъ се въ 1 кгр. вода полов. часъ. Прецедената отвара се пие студена единъ часъ преди ядене сутринъ, объдъ и вечеръ, по една малка винена чашка, докато се изчисти злъчката отъ пѣсъка.

Противъ плевмония. Нзсушаватъ се листа отъ топола. Нарѣзватъ се на ситно като тютюнъ, свиватъ се като цигари и болния отъ пневмония пуши по една цигара сутринъ и вечеръ.

Лошо гърло. Коренитъ на смила добре измити, въ пропорция 30 гр. на 1 кгр. вода варятъ се 30 мин. Прецедената отвара се пие отъ болния отъ лошо гърло (дифтеритъ) 4—5 пжти на денъ, отварата като се дава топличка.

Отъ в. А. Е.

Полезни козметични средства.

За сухо лице може да се препоръчва тази отлична помада. Краставици се настъргватъ на ренде и се смесватъ съ същото количество финно маслиново масло (зехтинъ) и то въ съждъ отъ порцеланъ. Този съждъ се слига въ другъ, по-голъмъ, пъленъ съ вода. Слага се на огъня и се бърка, докато водата въ долния съждъ заври.

Следъ изваждането смѣсъта продължава да се бърка, прецежда се презъ ситно сито и се прибавя същото количество стъргани краставици въ вече прецедента течностъ. Това се повтаря още петъ пъти и то винаги съ прѣсни краставици. Ще се получи отлична, мазна и бѣла помада, която много добре действува на кожата.

Вода отъ краставици

Тази вода е за мазно лице: 250 грама сокъ отъ краставици бързо се докарва до врене, изтудява се, прецежда се и се смѣсва съ:

Бораксъ	20 гр.
Киселъ натронъ	10 гр.
Квилай тинктура	125 гр.
Бензое тинктура	25 гр.
Неролова вода	800 гр.

Парфомира се съ екстратъ отъ багремъ. Съ тази вода мажите лицето си всѣка сутринь следъ умиване. Дръжте водата на хладно място.

Есенция за умиване

Тази есенция отъ лимонъ за умиване е много добро срѣдство за лицето. (Отъ водата сипвайте по две лъжици на единъ легенъ вода).

Три цѣли ломона се нарезватъ заедно съ коритѣ и се слагатъ въ едно шише. Върху това се сипва:

Виненъ оцетъ	150 гр.
Одиколонъ	30 гр.
Портокалова вода	170 гр.

Шишето се запушва добре и се оставя две седмици да стои на хладно място. Презъ това време често се разклаща. Следъ това есенцията е готова.

Тази есенция е особено полезна за мазно лице съ разширени пори. На единъ легенъ вода е достатъчно да се сипе една или две лъжици отъ есенцията.

Спането като срѣдство за разхубавяване

За бодрото и усмихнато лице, нѣма по-добро срѣдство отъ спането. Спането преди полунощъ освежава най-добре. Останаването следъ полонощъ и до зори влияе много по-зле на лицето, отколкото каквito и да сѫ грижи и старостъ. Не лѣгайте съ претоварътъ стомахъ, но не и съ празенъ. Стаята, въ която спите, не бива да бѫде най-малката въ жилището. Комуто е възможно, нека преспи единъ денъ въ седмицата, за да набави това, което е изгубилъ. Всѣка машина има своето време, когато не работи; тъй и

човѣшкото тѣло трѣбва да има почивка, ако иска да запази своята младостъ и красота.

Нѣколко полезни средства за разхубавяване.

Петъ калъпчета „Сънлайтъ“ сапунъ, се нарѣзватъ ситно. Сваряватъ се четвъртъ килограмъ бадеми, обелватъ се и се стриватъ въ хаванъ, прибавяйки постоянно по-малко дестилирана вода, отъ която е необходимо три четвърти литъръ. Въ бадемите трѣбва да се сложи и 50 гр. бараксъ, а дестилираната вода трѣбва да бѫде топла. Сега се получава бѣла течность, като млѣко. Прецежда се презъ платно, прибавя се 50 гр. бензоева тинктура и всичко това се излива ръху на рѣзания сапунъ. Къмъ сапуна се прибавя четвъртъ литъръ бадемово масло (жълто), четвъръ килограмъ глицеринъ и се остава да ври, при постоянно бѣркане, за да не загори, все доката не се сгъсти. Снема се отъ огъня и се бѣрка на хладно място, прибавяйки сокъ отъ два лимона и 15 жълтъка. Слѣдъ като всичко е размесено, излива се въ кълъпи и се остава да истине и се втвърди.

Какъ да станемъ свежи и хубави за нѣколко минути

Разбиватъ се единъ или два жълтъка, прибавя се една лъжица бадемово масло, 20—30 капки лимоновъ сокъ, една лъжица бадемово брашно. Всичко това се размесва. Първо се умивате и следъ това съ тази смѣсъ намазвате върху лицето си и оставате-

тъй четвърът часъ. Лицето ще се затегне. Измивате се безъ сапунъ съ студена вода и се изтърквате съ парче ледъ, върху което изтисквате нѣколко капки лимоновъ сокъ. Следъ това обърсвате лицето си. Ако лицето е сухо, намазвате го съ мазенъ кремъ, отно-
во го обърсвате и слегате пудра. Ако лицето е мазно, тогава го изтърквате съ бадемово
млѣко Употрѣбявате кремъ за мазно лице, който
съдѣржа алкохолъ. Слѣдъ нѣколко минути
обърсвате крема и слагате пудра. При това
изборътъ на пудрата е отъ голѣмо значение,
защото лошата пудра може всичко да развали,
ако се залепи за лицето и образува цѣла маска.
Кегато пудрата се слага върху лицето не би-
ва да се забелязва, защото ако отъ далече
се вижда, че жената употребила пудра, това
прави лошо впечатление.

По гореописаниятъ начинъ всѣка жена може само за нѣколко минути да стане све-
жа и хубава, брѣчкитѣ се изравняватъ, лицето придобива неженъ изгледъ и е гладко
като кадифе. Това важи особенно за онѣзи
жени, които цѣлъ день прекарватъ въ кан-
целариите и въ работилниците, пишайки или
работейки друга работа въ седнало по-
ложение.

Лакъ за нокти

Сиамъ — бензолъ	100 гр.
Метилъ алкохолъ	300 гр.
Амилацетатъ	50 гр.
Колодиумъ (разтопенъ въ спиртъ)	50 гр.

Бензолът се смѣсва съ 200 грама топълъ метилалкохолъ, прецежда се и се смѣсва съ останалите 100 грама метилалкохолъ, съ амилацетата и съ колодиумовия разтворъ.

Отъ тѣзи количества можете да си пригответе една осма, или още по-малко ще ви бѫде достатъчно. При употребата намажете нокта съ мека четчица, оставете го де изсъхне и следъ това полирайте съ мека кожица или вълнена кърпичка. Най-лесно лакътъ може да се премахне отъ нокти съ еднакви части разтворъ отъ етеръ и алкохолъ, или ацетонъ и алкохолъ.

Млѣко за суха кожа

Взематъ се 20 грама варени и лющени бадеми и се стриватъ съ 10 гр. бораксъ. Прибавя се по-малко гореща розова вода и постоянно се стриватъ. Прецежда се презъ платно. Получава се бѣла чиста течност. Взема се половина грамъ траганкантъ и се смѣсва съ 40 грама бадемово масло (бѣрка се осемъ минути). Къмъ готовото млѣко се прибавя 15 грама бензоева тинктура и 2 грама одеколонъ. Млѣкото получава жъltеникавъ цвѣтъ. То е отлично за гримиране, вмѣсто умиване. Презъ лѣтото млѣкото трѣбва да се държи на хладно място.

Млѣко за мазно лице

Алкохолъ (70 процента)	100 гр.
Дестелирана вода	100 гр.
Глициринъ	100 гр.
Камфорова вода	100 гр.
Лимоновъ сокъ	100 гр.

Варено краве млѣко 100 гр.

Всичко се слага въ единъ сѫдъ и добре се размѣсва. Лимоновия сокъ се слага на края. Това млѣко е много полезно и добро за мазно лице съ разширени пори.

Приспиване децата съ сокъ отъ варенъ макъ

Истинско престъпление вършътъ онѣзи майки, които даватъ на малките си дѣца сокъ отъ варенъ макъ, за да ги приспятъ. Майката върши това отъ egoизъмъ, за да може спокойно да спи презъ нощта и бебето да не плаче. Но вредните последици отъ искусственото приспиване сѫ страши за децата. Ако варениятъ макъ се дава по-често, макаръ и въ малки дози, детето ще биде много по-малко отпорно къмъ всички болести, мозъчната и нервната системи ще бжатъ нападнати или съвсемъ повредени, а и смъртните случаи не сѫ рѣдки. Майките, които даватъ на децата си варенъ макъ, сѫ истински убийци.

Алкохолътъ е опасна отрова за децата.

Отдавна вече лѣкарите сѫ установили и доказали, че алкохолътъ е много опасна отрова за децата. Той е опасна отрова и за възрастните, а камо ли за малките дѣца, които иматъ много по-чувствителни органи отъ възрастните. Всички лѣкари и въздѣржатели сѫ на сѫщото мнение и казватъ:

„Има една група хору, която тръбва съвсемъ да се изключи и отъ най малката употреба на алкохолни питиета — а това сж децата! Тукъ влизатъ всички дъца до четиринаесетата си година. Все до това време е истинско престъпление да се даватъ алкохолни питиета и на най-здравитѣ и най-добре развити деца“!

Диета при болести

При много болести болнитѣ не бива да употребяватъ храна, каквато употребяватъ здравитѣ хора, защото тя би повредила здравето имъ. Ето защо съществуватъ особени режими, създадени отъ дългия опитъ, които определятъ, каква тръбва да биде храната при различни болести.

Тукъ ще разгледаме, каква тръбва да бъда диетата.

При трескави състояния

При краткотрайна висока температура (простуда, ангина, инфлуенца и пр.) на болния се позволява да яде или пие: млѣко, су- па, компотъ, лимонада, вода.

При продължителна висока температура (заразителни болести, туберкулоза и др.) храната тръбва да бъди изобилна, да се дава на малки порции съ равномѣрни промеждущи и да съдържа много течности: Позволени сж: млѣко ($\frac{3}{4}$ — $1\frac{1}{4}$ л. дневно, чисто или съ 1—2 чаени лжички конякъ, кафе, какао, чай), супи [оризови, тапиока, фиде, овесена иовка, хлѣбъ, яйченъ жълтъкъ]; бульони отъ пилишко, говеждо или телешко месо;

компоти; зеленчукови пюрета (картофи, моркови, цветно зеле); каша отъ оризъ, тапиока и др.; яйца, масло; припечень хлѣбъ, сухарь, бисквити; лимоновъ, фруктовъ сокъ, кафе, чай, какао, минерална вода, по малко вино.

* * *

Използвани материали по народната медицина, издание на Ив. К. Урумовъ отъ академията на науките.

